

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-11-01

Diarienummer N043-0170/23

Handläggare

Martin Hammarén

Telefon: 031-366 67 87

E-post:

martin.hammaren@demokratimedborgarservice.goteborg.se

Svar på remiss om förslag till Göteborgs Stads biblioteksplan 2024–2028

Förslag till beslut

I nämnden för demokrati och medborgarservice

1. Nämnden för demokrati och medborgarservice tillstyrker kulturnämndens förslag till Göteborgs Stads biblioteksplan 2024–2028
2. Nämnden för demokrati och medborgarservice översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt eget yttrande till kulturnämnden.

Sammanfattning

Kulturnämnden har tagit fram ett förslag till Göteborgs Stads biblioteksplan 2024–2028. Demokrati och medborgarservice har i den pågående remissrundan getts möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. Remissvaret ska lämnas till kulturnämnden senast den 30 november.

Enligt bibliotekslagen ska kommuner och regioner anta en biblioteksplan för sin verksamhet på biblioteksområdet. Då planperioden för Göteborgs Stads nuvarande biblioteksplan snart löper ut har ett förslag till ny biblioteksplan tagits fram för 2024–2028. Planen omfattar kulturnämndens verksamhet inom folkbibliotek, grundskolenämndens skolbibliotek samt utbildningsnämndens skolbibliotek. Planens målbild är: *Biblioteket bygger broar i samhället, till läsning och bildning utifrån varje individs behov och förutsättningar*. I planen beskrivs tre inriktningsområden och 15 insatser för arbetet under planperioden.

Demokrati och medborgarservice har inget ansvar för någon av de föreslagna insatserna men har fått möjlighet att yttra sig. Förvaltningen ser positivt på den valda inriktningen i förslaget till Göteborgs Stads biblioteksplan 2024–2028. Förslaget lyfter insatser för ökat inflytande för barn och unga, personer med funktionshinder, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska. Flera insatser fokuserar på att stärka invånare i områden med socioekonomiska utmaningar, bland annat genom samverkan mellan biblioteken och andra samhällsaktörer. Förvaltningen ser möjligheter till ökat samarbete mellan nämndens medborgarkontor och de lokala folkbiblioteken. Förvaltningen ser också positivt på att planen lyfter upp digitalisering både ur ett service- och demokratiperspektiv. Förvaltningen föreslår därför att nämnden tillstyrker förslaget till Göteborgs Stads biblioteksplan 2024–2028.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förslaget till Göteborgs stads biblioteksplan 2024–2028 innehåller inga insatser som demokrati och medborgarservice har ansvar för, förvaltningen bedömer därför att förslaget till biblioteksplan inte leder till några extra kostnader för nämnden. Planen innehåller ambitioner om att stärka biblioteken som demokratiska torg och ökat delaktighetsarbete. Detta kan leda till att kulturnämnden i högre grad nyttjar demokrati och medborgarservices stöd i delaktighet- och demokratiarbete. Stödet innefattar handledning, en grundutbildning i medborgardialog, bemötandebildning, Göteborgs Stads Dialogguide – en digital handbok i medborgardialog. Ett utökat användande av ovan nämnda stöd bedöms hanteras inom demokrati och medborgarservice budgetram.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningen gör bedömningen att planens inriktning och föreslagna insatser kan bidra till en positiv utveckling för den sociala inkluderingen i Göteborg. Förslaget till Göteborgs stads biblioteksplan 2024–2028 betonar bibliotekens roll både som kulturinstitutioner och som viktiga platser där invånare i stadens olika delar kan mötas och ta del av information. Områden med socioekonomiska utmaningar ges särskilt fokus i flera föreslagna insatser och planens målbild är att biblioteken ska bidra till att bygga broar, till läsning och bildning samt mellan människor och Göteborgs Stad. Flera av insatserna syftar till att stärka de prioriterade målgrupperna: barn och unga, personer med funktionshinder, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska. Bland annat genom ökat brukarinflytande i form av fokusgrupper samt genom aktiviteter för att stärka möjligheterna till digitalt deltagande.

Förslaget till Göteborgs stads biblioteksplan 2024–2028 föreslår att folkbibliotekens utökade demokratiuppdrag ska prioriteras och att biblioteken ska gå mot att vara demokratiska torg och stärka arbetet kopplat till öppna samtal och yttrandefrihet. Göteborgs Stads demokratiarbete är viktigt och demokrati och medborgarservice har ett särskilt ansvar att stödja nämnder och styrelser att skapa förutsättningar för invånarnas demokratiska delaktighet och inflytande i samskapande med andra aktörer. Som del av detta uppdrag erbjuder nämnden stöd i bland annat medborgardialoger som kan nyttjas i genomförandet av planen.

Bilaga

1. Förslag till Göteborgs Stads biblioteksplan 2024–2028

Ärendet

Kommunstyrelsen gav den 17 juni 2020, § 586, kulturnämnden i uppdrag att ta fram ett förslag till revidering av biblioteksplan för Göteborgs Stad 2013–2021. Den 27 oktober 2021, § 10, beslutade kommunfullmäktige att förlänga biblioteksplanens giltighetstid till den 31 december 2023.

Kulturnämnden har tagit fram ett förslag till Göteborgs Stads biblioteksplan 2024–2028. Demokrati och medborgarservice har i den pågående remissrundan getts möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. Svar ska lämnas till kulturnämnden senast den 30 november 2023.

Beskrivning av ärendet

Av 17 § bibliotekslagen framgår att kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Det finns inga lagkrav om vad biblioteksplanen ska innehålla. Planen utgör en möjlighet att formulera en lokal bibliotekspolitik, som inte bara lyfter fram de traditionella värdena i biblioteksverksamheten utan också biblioteket som utvecklingsfaktor och instrument i den lokala samhällsutvecklingen. Här finns utrymme att definiera bibliotekets roll i förhållande till stadens övergripande mål, ange konkreta målsättningar för biblioteksverksamheten och fastställa en strategi för verksamhetens utveckling.

Den nuvarande biblioteksplanen antogs av kommunfullmäktige den 13 juni 2013, § 24, och avsåg från början perioden 2013–2021. Mot slutet av planperioden gav kommunstyrelsen kulturnämnden i uppdrag att ta fram ett förslag till revidering av biblioteksplan (2020-06-17, § 586). Kulturnämnden bedömde därefter att det vore önskvärt att förlänga giltighetstiden för biblioteksplanen till och med den 31 december 2023, vilket kommunfullmäktige godkände den 27 oktober 2021, § 10. Bakgrunden till att biblioteksplanens giltighet förlängdes handlade om att kulturförvaltningen ville invänta flera angränsande processer som var i gång såväl på nationell som regional nivå.

Kulturnämnden har nu tagit fram ett förslag till biblioteksplan för Göteborgs Stad 2024–2028. Planen omfattar kulturnämndens verksamhet inom folkbibliotek, grundskolenämndens skolbibliotek samt utbildningsnämndens skolbibliotek. Som komplement till den övergripande biblioteksplanen som antas i kommunfullmäktige har grundskoleförvaltningens ledningsgrupp internt tagit fram en plan för skolbibliotek 2021–2025.

Nämnden för demokrati och medborgarservice har fått möjlighet att yttra sig över förslag till biblioteksplan för Göteborgs Stad 2024–2028. Nämnden för demokrati och medborgarservice har inget utpekat ansvar eller uppdrag i förslag till biblioteksplan för Göteborgs Stad 2024–2028.

Göteborgs Stads biblioteksplan 2024–2028

Förslag till biblioteksplan

I förslaget till ny biblioteksplan beskrivs en målbild för år 2024–2028:

Biblioteket bygger broar i samhället, till läsning och bildning utifrån varje individs behov och förutsättningar.

Tre inriktningsområden presenteras därefter med totalt 15 insatser. Inriktningsområdena och insatserna presenteras översiktligt nedan. Planen i sin helhet finns i bilaga 1.

Inriktningsområde 1: Biblioteket bygger broar i samhället. Mellan människor. Mellan staden och invånarna.

Under perioden 2024–2028 ska Göteborg bygga broar i samhället genom följande insatser:

Insats	Avser	Ansvar
1:1 Utveckla en hållbar struktur kring lokalbehov, kompetenser och verksamhetsplanering på kort och lång sikt, där områden med socioekonomiska utmaningar prioriteras.	Folkbibliotek	Kulturnämnden
1:2 Inrätta fokusgrupper på biblioteken för att öka prioriterade målgruppers möjligheter att påverka innehåll och delta i aktiviteter. Medarbetare och chefer ska skickliggöras i att möta målgruppernas behov och omvandla det till att än mer tillgängliggöra bibliotekens verksamheter.	Folkbibliotek	Kulturnämnden
1:3 Tydliggöra folkbibliotekets roll i samhällskriser genom informations- och utbildningsinsatser samt samverkan med övriga staden.	Folkbibliotek	Kulturnämnden
1:4 Säkerställa möjligheterna för en likvärdig digital samhällsvägledning, med särskilt fokus på invånare som riskerar digital exkludering, genom gemensamma metoder, information och samverkan med andra samhällsaktörer.	Folkbibliotek	Kulturnämnden
1:5 Arbeta för strukturer som möjliggör för skolor att utveckla bemannade skolbibliotek, med fler fackutbildade skolbibliotekarier.	Grundskola	Grundskolenämnden
1:6 Kartlägga och samordna gymnasiebibliotekens arbete och resurser.	Gymnasieskola	Utbildningsnämnden

Inriktningsområde 2: Biblioteket bygger broar till läsning och litteratur. Till upplevelser, inspiration och möjligheter för individen att utveckla alla sina språk.

Under perioden 2024–2028 ska Göteborg bygga broar till läsning och litteratur genom följande insatser:

Insats	Avser	Ansvar
2:1 Prioritera läsfrämjande insatser i områden med socioekonomiska utmaningar.	Folkbibliotek	Kulturnämnden
2:2 Främja litteraturen som konstform där språk, form och stil förmedlar känslor och erfarenheter och möjliggör en mer långsiktig relation till litteratur.	Folkbibliotek	Kulturnämnden
2:3 Arbeta för att unga och vuxna med läsmotstånd möts med läsmöjligheter.	Folkbibliotek	Kulturnämnden
2:4 Stärka det läsfrämjande och språkutvecklande arbetet på skolorna, genom att arbeta för bemannade skolbibliotek och fler fackutbildade skolbibliotekarier.	Grundskola	Grundskolenämnden
2:5 Stärka gymnasiebibliotekens läsfrämjande uppdrag genom samordning, uppföljning och utvärdering.	Gymnasieskola	Utbildningsnämnden

Inriktningsområde 3: Biblioteket bygger broar för bildning och lärande. För individens utveckling och det demokratiska samtalet

Under perioden 2024–2028 ska Göteborg bygga broar för bildning och lärande genom följande insatser:

Insats	Avser	Ansvar
3:1 Stärka medarbetare och chefer med strategier och metoder kring öppna samtal och yttrandefrihet på biblioteken.	Folkbibliotek	Kulturnämnden
3:2 Stärka individens lärande genom lärfrämjande metoder.	Folkbibliotek	Kulturnämnden
3:3 Stärka skolors demokrati- och värdegrundsarbete, genom att arbeta för bemannade skolbibliotek och fler fackutbildade skolbibliotekarier.	Grundskola	Grundskolenämnden
3:4 Gymnasiebiblioteken ska utveckla sitt arbete i medie- och informationskunnighet (MIK) på fler skolor och program.	Gymnasieskola	Utbildningsnämnden

Tillvägagångssätt vid besvarande av remiss

För att samla information inför demokrati och medborgarservice bedömning av förslaget till Göteborgs stads biblioteksplan 2024–2028 har avstämningar gjort med aktuella delar av förvaltningen. Förvaltningen har fått en remissmall från kulturnämnden med frågor de vill ha besvarade och förvaltningens behandling har utgått från dessa.

Frågorna är:

1. Övergripande synpunkter på biblioteksplanens innehåll och uppbyggnad:
 - a. Saknas det något som är väsentligt för bibliotekens utveckling under planperioden?
 - b. Finns det något som bör tas bort ur planen?
 - c. Finns det insatser som kräver justering? Vad i så fall ska justeras?
2. Bedömer ni att biblioteksplanens målbild och inriktningsområden går i linje med er verksamhets önskemål om bibliotekens förflyttning?
3. Bedömer ni att planen skapar förutsättningar för att nå en förflyttning mot planens målbild? Vilka ser ni som de mest avgörande faktorerna för att planen ska leda till handling?
4. Övriga synpunkter

Förvaltningens bedömning

I det följande ger förvaltningen sin bedömning utifrån särskilt fokus på kulturnämndens frågor.

Övergripande synpunkter på biblioteksplanen och målbild med inriktningsområden

Förvaltningen ser positivt på den valda inriktningen i förslaget till Göteborgs stads biblioteksplan 2024–2028. Målbilden och inriktningsområdena tar riktning mot social inkludering och lokal demokrati, vilket förvaltningen ser positivt på. Planen konstaterar att Göteborg är en segregerad stad med omfattande socioekonomiska utmaningar och flera föreslagna insatser syftar till att stärka områden med socioekonomiska utmaningar. Vidare föreslås insatser för att bättre nå de prioriterade målgrupperna: barn och unga, personer med funktionshinder, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska.

Demokrati och medborgarservice har ett särskilt ansvar i Stadens demokratiarbete i att stödja nämnder och styrelser att skapa förutsättningar för invånarnas demokratiska delaktighet och inflytande. Förvaltningen välkomnar därför ambitionen i förslaget till biblioteksplan att stärka demokratiarbetet och att verka för att biblioteken ska fungera som demokratiska torg. Demokrati och medborgarservice vill i sammanhanget lyfta det stöd som förvaltningen erbjuder andra nämnder kring att planera och följa upp delaktighetsarbete och medborgardialoger. Stödet innefattar handledning, en grundutbildning i medborgardialog, bemötandebildning, Göteborgs Stads Dialogguide – en digital handbok i medborgardialog. Vidare leder förvaltningen nätverk för tjänstepersoner som arbetar med delaktighet respektive medborgar- och boendebudget.

Förvaltningen har inte funnit att det saknas något som är väsentligt för bibliotekens utveckling under planperioden, eller att något ska tas bort ur planen.

Bedömer ni att planen skapar förutsättningar för att nå en förflyttning mot planens målbild? Vilka ser ni som de mest avgörande faktorerna för att planen ska leda till handling?

Förvaltningen bedömer att aktiviteterna i förslaget till Göteborgs stads biblioteksplan 2024–2028 är konkreta och realistiska och skapar goda förutsättningar att nå målbilden *Biblioteket bygger broar i samhället, till läsning och bildning utifrån varje individs behov och förutsättningar*. Mest avgörande för att aktiviteterna ska leda till handling bedöms vara att man i implementeringen tillvaratar befintliga arbetssätt och kunskap i verksamheterna samt i övriga Göteborgs Stad. På detta sätt kan arbetet bygga vidare på tidigare erfarenheter och får en tydligare koppling till den ordinarie verksamheten vilket kan gynna genomförandet.

Insats 1:1

Den föreslagna insatsen 1:1 syftar till att utveckla en hållbar struktur kring lokalbehov, kompetenser och verksamhetsplanering på kort och lång sikt, där områden med socioekonomiska utmaningar prioriteras. I detta sammanhang vill förvaltningen lyfta att folkbiblioteken och medborgarkontoren kan dra nytta av varandra och ibland har överlappande lokalbehov.

Göteborgs stads medborgarkontor är mötesplatser för samhällsinformation och de har ett tredelat uppdrag, samhällsvägledning, mötesplats samt rådgivning och expertstöd.¹ De ska ge service och samhällsinformation, främst om Göteborgs Stads verksamheter, genom det personliga mötet. Genom sin lokala närvaro och personliga service utgör medborgarkontoren ett komplement till stadens digitala service. Som mötesplatser skapar medborgarkontoren aktiviteter kopplat till demokratisk delaktighet och inflytande, de deltar också i andra lokal sammanhang och bidrar med sin lokalkännedom till stadens demokratiarbete. Medborgarkontoren är även en del av stadens infrastruktur för att stärka den lokala demokratin.

Medborgarkontorens främsta målgrupp är resurssvaga göteborgare i behov av extra stöd och kontoren finns placerade i resurssvaga områden där behovet av deras tjänster är som störst.² I dessa områden med socioekonomiska utmaningar finns medborgarkontoren ofta nära eller i anslutning till de lokala folkbiblioteken. I flera fall är medborgarkontoren inhysta i kulturnämndens kulturhus. Förvaltningarna har också samarbetat i ett försök där medborgarkontoren gav samhällsvägledning på biblioteket i Hammarkullen.

Medborgarkontoret i Frölunda delar för närvarande evakueringslokaler med biblioteket under tiden som Frölunda kulturhus renoveras. Medborgarkontoren och folkbiblioteken har delvis likartade lokalbehov och samlokalisering öka möjligheterna till samverkan och ökad resurseffektivitet. Bland annat genom möjligheten att dela lokaler som används mer sällan och som det kanske inte är motiverat att medborgarkontoren håller sig med själva. Exempelvis större lokaler för möten eller föreläsningar eller mötesrum för rådgivningsverksamhet.

Förvaltningen ser positivt på att medborgarkontor och folkbibliotek fortsatt finns i anslutning till varandra om än i avskilda lokaler. Fortsatta samarbetsmöjligheter mellan medborgarkontoren och folkbiblioteken får gärna tas i beaktande vid genomförandet av insats 1:1.

¹ Göteborgs stad, Demokrati och medborgarservice. Koncept medborgarkontoren, 2023-02-02.

² Göteborgs stad, Konsument- och medborgarservice. Medborgarkontorens uppdrag och geografiska placering, 2021-09-29.

Digitalisering och insats 1:4

Förslaget till Göteborgs stads biblioteksplan 2024–2028 lyfter digitalisering som en särskild utmaning för folkbiblioteken, möjligheterna att delta ökar men digitaliseringen riskerar att leda till ökat utanförskap bland dem som av olika anledningar har svårt att använda digitala tjänster. Vidare beskrivs att folkbiblioteken fått kompensera för andra samhällsfunktioners ändrade servicenivå. Den bilden delas av förvaltningen vars medborgarkontor också möter dessa utmaningar. Ökad digital service betyder ofta att service i andra kanaler minskar vilket får ett ojämnt utfall för olika grupper där resurssvaga göteborgare oftare påverkas negativt.

Det är viktigt att digitaliseringsfrågan lyfts och att biblioteken verkar för likvärdigt digitalt deltagande. För att en förflyttning ska kunna nås i denna riktning behöver göteborgarna både få stöd i att utföra välfärdsärenden digitalt, men också få möjligheter att utveckla sin digitala kompetens genom exempelvis kursverksamhet. Digitaliseringen och de behov den skapar berör inte bara Stadens verksamheter, det är därför mycket bra att samverka med andra samhällsaktörer lyfts fram.

Nämndens medborgarkontor arbetar med att ge samhällsvägledning till göteborgarna som ett av sina tre uppdrag. Förvaltningen ser positivt på att även biblioteken erbjuder service och hjälper stadens invånare i samhällsfrågor. Från formuleringen i förslaget är det dock oklart om avsikten är att biblioteken ska erbjuda samhällsvägledning likt medborgarkontoren eller om det är andra typer av digitalt stöd som avses. Insatser för att öka servicen till göteborgarna eller stärka deras digitala kompetens välkomnas. Det är dock viktigt att Staden är tydlig i sin kommunikation så att göteborgarna vet vilken service de kan förvänta sig.

Eva Englund

Niclas Bengtsson

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Utveckling och analys